Time: 2:30 hrs **Marks: 75**

Note: 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.
3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) What are the reasons for imperfectly flexible prices or sticky prices?
b) Explain in detail the concept of menu cost.
c) Write a note on the concept of quadratic price adjustment cost.

Q.2. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) Explain the new classical rational expectation model.
b) Discuss the term deficit financing of budget deficit.
c) Explain the wealth effect of debt-financing.

Q.3. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) Elaborate the Mankiw's new Keynesian model.
b) Discuss the new Keynesian model of inflation.
c) Explain the new Keynesian economics and multiple disequilibria.

Q.4. Answer Any Two of the following. (15 Marks)
a) Describe the importance of credibility and reputation in formulating economic policy.
b) Discuss the viewpoints of different economists on rules vs discretion.
c) What are the instruments of unconventional monetary policy?

Q.5. Write short note on any three. (15 Marks)
a) Real rigidity
b) Concept of Government budget constraint
c) New Keynesian economics
d) Dynamic inconsistency

****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7BDDFC7

(मराठी रुपांतर)

वेळ: २:३० तास गुण: ७५

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

प्र.१. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) अपरिपूर्ण लवचिक किमती किंवा ताठर किमतीची कारणे कोणती आहेत?

ब) मेनू खर्चाची संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा.

क) चतुर्भुज किंमत समायोजन खर्चाच्या संकल्पनेवर टीप लिहा.

प्र.२. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) नव सनातनवादी तर्कसंगत अपेक्षा प्रतिमान स्पष्ट करा.

ब) अर्थसंकल्पीय तुटीच्या तूटीचा वित्तपुरवठा या संज्ञेची चर्चा करा.

क) कर्ज वित्तभरणाचा किंवा वित्तपोषणाचा संपत्ती परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.३. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) मॅनकीवचे नवीन केनेशियन प्रतिमान विस्तृत करा.

ब) महागाईच्या नवीन केनेशियन प्रतिमानाची चर्चा करा.

क) नवीन केनेशियन अर्थशास्त्र आणि बहुविध असंतुलन स्पष्ट करा.

प्र.४. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) आर्थिक धोरण तयार करताना विश्वासार्हता आणि प्रतिष्ठा यांचे महत्त्व सांगा.

ब) नियम विरुद्ध विवेक यावरील वेगवेगळ्या अर्थशास्त्रज्ञांच्या दृष्टिकोनावर चर्चा करा.

क) अपारंपरिक मौद्रिक धोरणाची साधने कोणती आहेत?

प्र.५. खालीलपैकी **कोणत्याही तीन बाबींवर** थोडक्यात टिप लिहा. (१५ गुण)

अ) वास्तव ताठरता

ब) सार्वजनिक अर्थसंकल्प मर्यादेची संकल्पना

क) नवीन केनेशियन अर्थशास्त्र

ड) गतिशील असुसंगतता

****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7BDDFC7

Time: 2.30 HOURS **Total: 75 Marks**

N.B.: 1. All Questions are Compulsory.
2. All Questions carry equal marks.
3. Figures to the right indicate marks

.

Q1 A. Describe the anti-apartheid movement in South Africa. 15 Marks

OR

Q1 B. Examine the life and mission of Martin Luther King Jr.

OR

Q2 B. Describe 'Radical feminism' in the second wave of the feminist movement.

Q3 A. Explain the concept of 'Caste' in Indian society. 15 Marks

OR

Q3 B. Comment on the anti-caste movement led by Dr. Babasaheb Ambedkar.

Q4 A. Explain the concept of 'Class' through the Marxist and Neo-Marxist point of view. 15 Marks

OR

Q4 B. Review the Tribal Struggle of pre-independence India.

Q5. Write Short Notes (**Attempt ANY 3**) 15 Marks

A. Nelson Mandela
B. The Third Wave in the Feminist Movement
C. Periyar E. V. Ramasamy
D. Labour Movement in India

****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7BE2021

वेळ: २.३० तास **एकूण : ७५ गुण**

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गण आहेत.

३. उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.

प्र १ अ. दक्षिण आफ्रिकेतील 'वर्णभेद' (वंशभेद) विरोधी चळवळ विशद करा. १५ गुण

किंवा

प्र १ ब. मार्टिन ल्यूथर किंग ज्यु. यांच्या जीवन आणि कार्याचे परीक्षण करा.

प्र २ अ. स्त्रीवादी चळवळीच्या पहिल्या लाटेतील वैचारिक भूमिकांचे मूल्यमापन करा. १५ गुण

किंवा

प्र २ ब. स्त्रीवादी चळवळीच्या दुसऱ्या लाटेतील 'जहाल स्त्रीवादा'चे वर्णन करा.

प्र ३ अ. भारतीय समाजातील 'जात' संकल्पना स्पष्ट करा. १५ गुण

किंवा

प्र ३ ब. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या नेतृत्वाखालील जातीअंताच्या चळवळीवर भाष्य करा.

प्र ४ अ. मार्क्सवादी व नव - मार्क्सवादी दृष्टिकोनातून 'वर्ग' संकल्पना स्पष्ट करा. १५ गुण

किंवा

प्र ४ ब. स्वातंत्र्यपूर्व काळातील आदिवासी संघर्षाचे पुनरावलोकन करा.

प्र ५. टिपा लिहा (**कोणत्याही ३**) १५ गुण

अ. नेल्सन मंडेला

ब . स्त्रीवादी चळवळीतील तिसरी लाट

क. पेरियार ई. व्ही. रामास्वामी

ड. भारतातील कामगार चळवळ

****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7BE2021

[वेळ : २.३० तास] **[गुण : ७५]**

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२. अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

३. प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

प्र. १ अ. आधुनिक भाषाविज्ञानाचा पाया घालणाऱ्या फर्दिनांद सोस्यूरचा भाषाविषयक विचार उलगडून सांगा. **१५**

किंवा

ब. वर्णनात्मक भाषाविज्ञान म्हणजे काय ते सांगून भाषाविज्ञानातील 'विज्ञाना'चे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र. २ अ. मानवी वागिंद्रियाची संकल्पना स्पष्ट करून तिच्या रचनेचे विश्लेषण करा. **१५**

किंवा

ब. स्थानावर आधारलेले स्वनवर्ग कोणकोणते आहेत त्यांचे विश्लेषण करा.

प्र.३ अ. भाषाविज्ञानातील 'स्वन' आणि 'स्वनांतर' या संकल्पना समजावून सांगा. **१५**

किंवा

ब. स्वनिम संकल्पना समजावून देऊन स्वनिमांच्या प्रकारांचे विश्लेषण करा.

प्र.४ अ. रुपिका-रुपीम-रूपिकांतर या संकल्पना विस्ताराने लिहा. **१५**

किंवा

ब. रूपिमांच्या विविध प्रकारांचे विश्लेषण करा.

प्र. ५ टिपा लिहा. **(कोणत्याही तीन)** **१५**

अ. प्रथमोपस्थित संघटक

ब. नामपदबंध

क. प्रमाणभाषा आणि बोली यांच्यातील परस्परसंबंध

ड. कोकणी बोली

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7DCC194

समय : २½ घंटे **पूर्णांक : ७५**

सुचना : १. सभी प्रश्न अनिवार्य है |

२. सभी प्रश्नों के लिए अंक समान है |

प्रश्न १. निम्नलिखित में से किन्हीं दो पदों की संदर्भ सहित व्याख्या कीजिये | (३०)

क. हरि गोकुल की प्रीति चलाई।
सुनहु उपगसुत मोहिं न बिसरत ब्रजवासी सुखदाई ॥
यह चित होत जाऊँ मैं अबहीं, यहाँ नहीं मन लागत।
गोप सुग्वाल गाय बन चारत अति दुख पायो त्यागत ॥
कह माखन चोरी ? कह जसुमति 'पूत जेब' करि प्रेम
सूर स्याम के बचन सहित सुनि व्यापत अपन नेम ॥

ख. कहहिं सप्रेम एक एक पाहीं । रामु लखनु सखि होहिं कि नाहीं ॥
वय बपु बरन रूप सोइ आली। सीलु सनेहु सरिस सम चाली ॥
वेषु न सो सखि सीय न संगा। आगें अनी चली चतुरंगा ॥
नहिं प्रसन्न मुख मानस खेदा । सखि संदेहु होइ एहिं भेदा ॥
तासु तरक तियगन मन मानी। कहहिंसकल तेहि सम न सयानी ॥
तेहि सराहि बानी फुरि पूजी । बोली मधुर बचन तिय दूजी ॥
कहि सप्रेम सब कथा प्रसंगू । जेहि बिधि राम राज रस भंगू ॥
भरतहि बहुरि सराहन लागी। सील सनेह सुभाय सुभागी ॥

ग. माई री म्हा लियाँ गोविन्दाँ मोल ॥ टेक ॥
थें कह्याँ छाणे म्हाँ काचोड्डे लियाँ बजन्ता ढोल ।
थें कहाँ मुँहौधो म्हाँ कह्याँ सुस्ती, लिया री तराजाँ तोल ।
तण वाराँ म्हाँ जीवन वाराँ, वाराँ अमोलक मोल।
मीराँ कूँ प्रभु दरसण दीज्याँ, पूरब जणम को कोल ॥

प्रश्न २. निम्नलिखित दिर्घोत्तरी प्रश्नों में से किन्हीं दो प्रश्नों के उत्तर लिखिए | (३०)

च. भ्रमरगीत परंपरा में सूरदास के भ्रमरगीत के महत्व का मूल्याङ्कन कीजिये |

छ. रामचरित मानस के महाकाव्य पर प्रकाश डालिए |

ज. मीरा के काव्य में अभिव्यक्त विरह भावना का विश्लेषण कीजिये |

प्रश्न ३. निम्नलिखित विषयों पर टिप्पणी लिखिए | (१५)

प. सूरदास के भ्रमरगीत की गोपियाँ |

फ. अयोध्याकाण्ड में राम का शीलभाव |

भ. मीरा का काव्य सौन्दर्य |

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7BF8C54

Duration : 2½ Hours **Total Marks: 75**

N.B: 1) Attempt All Questions.
2) All Questions carry equal marks.

Q.1. a) "Quality in education is a multidimensional concept with various conceptualization". Justify the concept of Quality in education with the help of Models of Quality in Education identified by Yin Cheong Cheng &Wal Ming Tam (1997) with suitable examples. **(15 Marks)**

OR

b) What is Quality Learning Environment (QLE)? To achieve QLE which key principles faculty need to follow to bring expected behavioural changes among the students.

(15 Marks)

Q.2.a) Explain the concept of NAAC. Briefly explain the seven criteria of NAAC with suitable examples. **(15 Marks)**

OR

b) What is meant by Quality Dimensions in Higher Education? Discuss the dimensions of quality of education in the Total Quality Management (TQM**).** **(15 Marks)**

Q.3.a) What is 'Total Quality Management' (TQM)? Discuss the principles of Total Quality Management applying in the educational practices with relevant examples. **(15 Marks)**

OR

b) What is ISO 9000 Series? State the 5 Ways ISO 9001 Improves Quality**.** **(15 Marks)**

Q.4. a) Elaborate the Best Practices in Higher Education for Quality Management.

(15 Marks)

OR

b) Differentiate the concepts- Job commitment and job satisfaction in the current educational situations. **(15 Marks)**

Q5. Write short notes on any Three. **(15 marks)**

1. Assessment and Accreditation**.**
2. Six Sigma Methodologies
3. Concept of Professional Integrity
4. Importance of Research in Quality Management in Higher Education

---

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7DD5673

वेळ:२½ तास एकूण गुण: ७५

सूचना:१) सर्व प्रश्न अनिर्वाय आहेत.

२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र. १.अ)"शिक्षणातील गुणवत्ता ही विविध संकल्पनांसह बहुआयामी संकल्पना आहे".यिनचे ओंग चेंग आणि वाल मिंगटॅम (१९९७) यांनी मांडलेल्या शिक्षणातील गुणवत्तेच्या मॉडेल्सच्या मदतीने शिक्षणातील गुणवत्तेची संकल्पना योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा. (१५गुण)

किंवा

ब)गुणवत्ता पूर्ण अध्ययन वातावरण (Quality Learning Environment) म्हणजे काय? गुणवत्ता पूर्ण अध्ययन वातावरण निर्मिती करून विद्यार्थ्यांमध्ये अपेक्षित वर्तनात्मक बदल घडवून आणण्यासाठी प्राध्यापकांनी कोणत्या प्रमुख तत्त्वांचे पालन केले पाहिजे. (१५गुण)

प्र.२.अ)NAAC-नॅक राष्ट्रीय मूल्यांकन आणि मान्यता परिषदची संकल्पना स्पष्ट करा. योग्य उदाहरणांसह NAAC चे सात निकष थोडक्यात स्पष्ट करा. (१५गुण)

किंवा

ब)उच्च शिक्षणातील गुणवत्तेचे परिमाण म्हणजे काय? समग्र गुणवत्ता व्यवस्थापन (TQM) मध्ये शिक्षणाच्या गुणवत्तेच्या परिमाणांची चर्चा करा. (१५गुण)

प्र.३.अ)'समग्र गुणवत्ता व्यवस्थापन'(TQM) म्हणजे काय? शैक्षणिक पद्धतींमध्ये लागू होणाऱ्या एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापनाच्या तत्त्वांची संबंधित उदाहरणांसह चर्चा करा. (१५गुण)

किंवा

ब) ISO ९००० मालिका काय आहे? ISO ९००१ पद्धतीने गुणवत्ता सुधारण्याचे ५ मार्ग सांगा. (१५गुण)

प्र.४.अ) गुणवत्ता व्यवस्थापनासाठी उच्च शिक्षणातील सर्वोत्तम पद्धती विस्तृतपणे मांडा. (१५गुण)

किंवा

ब) सध्याच्या शैक्षणिक परिस्थितीत नोकरीची बांधिलकी आणि नोकरीतील समाधान या संकल्पनांमध्ये फरक स्पष्ट करा. (१५गुण)

प्र.५. कोणत्याही तीनवर टिप द्या. (१५गुण)

१.मूल्यांकन आणि मान्यता.

२.सहा सिग्मा पद्धती.

३.व्यावसायिक अखंडतेची संकल्पना.

४. उच्चशिक्षणातील गुणवत्ता व्यवस्थापनातील संशोधनाचे महत्त्व.

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7DD5673

(2½ Hours) **[Total Marks : 75]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B.:
1. **All question carry equal marks.**
2. **Draw suitable diagram maps whether necessary.**
3. **Use of map stencils is allowed.**

1. Explain the role of demographic, economic and social factors in the process of urbanization. **15**

OR

Discuss the origin of the cities with appropriate examples.

2. Discuss in detail Core and Periphery Theory. **15**

OR

Explain in detail Growth Pole Theory.

3. Critically examine the urban housing policies of India. **15**

OR

Discuss various policies of decongestion and decentralization with reference to Indian urban town planning**.**

4. Discuss the factors responsible for plight of textilemill- workers of Mumbai city. **15**

OR

Examine the relevance of Slum Redevelopment policy in the city of Mumbai with appropriate examples.

5. Write a short notes (any three) **15**

1) Urban Fringe 2) C B D 3) Urbanisation in the third world. 4) Urban Poverty 4) Environmental of problems vasai-virar region.

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7C0F517

(मराठी रूपांतर)

(२½ तास) **[एकूण गुण : ७५]**

Please check whether you have got the right question paper.

सुचना.: १. **सर्व सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.**

२. **आवश्यकतेनुसार आकृत्या व नकाशे काढा.**

३. **नकाशा स्टेन्सील वापरण्यास परवानगी आहे.**

१. शहरी करणाच्या प्रक्रियेत लोकसंख्या शास्त्रीय आर्थिक आणि सामाजिक घटकांची भूमिका स्पष्ट करा. १५

किंवा

योग्य उदाहरणासह शहरांच्या उत्पत्तीची चर्चा करा.

२. कोर/केंद्र आणि परिघ सिद्धांतावर तपशीलवार चर्चा करा. १५

किंवा

केंद्र-वाढ सिद्धांन्तावर तपशीलवार स्पष्ट करा.

३. भारतातील शहरी गृहनिर्माण धोरणांचे सटीक परीक्षण करा. १५

किंवा

भारतीय शहर नियाजनाच्या संदर्भात गर्दी कमी करण्याच्या आणि विकेंद्रीकरणाच्या धोरणावर चर्चा करा.

४. मुंबई शहरातील कापड-गिरणी कामगारांच्या दुर्दशेला जबाबदार असलेल्या घटकांची चर्चा करा. १५

किंवा

मुबंई शहरातील झोपडपट्टी पुनर्विकास धोरणाची प्रासंगिकता योग्य उदाहरणासह तपासा.

५. टिपा लिहा **(कोणत्याही तीन)** १५

१) शहरी झालर २) सी बी डी ३) तिसऱ्या जगातील नागरीकरण ४) शहरी गरीबी ५) वसई-विरार क्षेत्रातील पर्यावरणीय समस्या

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7C0F517

Time: 2.30 Hours **Total Marks: 75**

Instructions

1. All questions are compulsory from Q. 1 to Q. 5.
2. All questions carry equal marks
3. Attempt only three questions from Q. 5.
4. Figures to the right indicate marks

Q.1 Attempt any one question (15)

A. Explain why we need for a science of human strengths and virtues, write a note on the disease model and emergence of positive psychology.

Or

B. Write in detail definitions, assumptions, and goals of positive Psychology.

Q.2 Attempt any one question (15)

A. Discuss the broaden-and-build theory of positive emotions.

Or

B. Measuring Flow and autotelic personality.

Q.3 Attempt any one question (15)

A. Explain why self-efficacy is important?

Or

B. Discuss Empathy-Altruism hypothesis.

Q.4 Attempt any one question (15)

A. Write a definition, history, biomedical aspects and approaches of ageing.

Or

B. Write a definition, core emphasis and uniqueness of individualism.

Q.5 Write short notes on any three of the following (15)

A. Emergence of positive psychology

B. Hope Model

C. General model of prosocial motivation

D. Me/We balance

*****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7C31881

वेळ: **2½ तास** **एकूण गुण**: **७५**

सूचना:

१. प्र. १ ते प्र. ५ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. प्र. ५ मधून चारपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
४. उजवीकडील अंक हे प्रत्येक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
५. आवश्यकता असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. आपल्याला मानवी क्षमता आणि गुणांचे विज्ञान का आवश्यक आहे ते स्पष्ट करा; तसेच रोगाचे प्रारूप आणि सकारात्मक मानसशास्त्राचा उदय यावर टीप लिहा.

किंवा

ब. सकारात्मक मानसशास्त्राच्या व्याख्या, गृहीतके आणि उद्दिष्टे यावर तपशीलवार लिहा.

प्र. २ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. सकारात्मक भावनांच्या विस्तृत - बांधणी या सिद्धांतावर चर्चा करा.

किंवा

ब. प्रवाह आणि कलात्मक (ऑटोटेलिक) व्यक्तिमत्व मोजणे.

प्र. ३ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. स्वयं - सामर्थ्य का महत्त्वाचे आहे हे स्पष्ट करा.

किंवा

ब. तद्नुभूती - परहितवाद अभ्युपगम यावर चर्चा करा.

प्र. ४ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. वृद्धत्वाची व्याख्या, इतिहास, जैववैद्यकीय पैलू आणि दृष्टीकोन थोडक्यात स्पष्ट करा.

किंवा

ब. व्यक्तिवादाची व्याख्या, महत्वाचे घटक आणि त्यातील विशिष्टता थोडक्यात स्पष्ट करा.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही तीनांवर लघु टिपा लिहा. (१५)

अ. सकारात्मक मानसशास्त्राचा उदय

ब. आशेचे प्रारूप

क. सामाजिक प्रेरणाचे सामान्य प्रारूप

ड. मी/आम्ही यातील समतोल

****

23E4EFE61B8B1CED27EA8E15C7C31881

Time: 03.00 Hours **Marks: 100**

N.B.: 1. Attempt all questions.

2. Figures to the right indicate full marks.

Q.1. Write Short notes on ANY TWO of the following: **25**

A. Tamil Literature

B. Gujrati Literature

C. Hindi Literature

D. Bengali Literature

Q.2. A. Give character sketch of Uncle Tom. **25**

OR

B. Explain how Y. B. Satayanarayana has depicted the world of the downtrodden people of India.

Q.3. A. Discuss major issues of Meena Kandasamy's writing with reference to the prescribed poems. **25**

OR

B. Comment on Kamala Das's poems you have studied.

Q.4. A. Discuss Uncle Tom as the protagonist of *Uncle Tom's Cabin.* **25**

OR

A. Discuss Y. B. Satyanarayana's art of storytelling.

B. Give a critical analysis of Jyoti Lanjewar's poems you have studied.

OR

B. Jyoti Lanjewar's poetry represents the voice of experiences and sufferings of voiceless people of India. Answer with reference to the prescribed poems.

****

2B3D6DC167EE7238A38E15115E9890D0

Time: 3 Hours **Marks: 100**

N. B. : 1. Attempt all questions

2. All questions carry equal marks.

Q. 1. Write any **one** of the following questions. 20

A. Write the Steps in historical research.

OR

B. Discuss the Presentation process of historical research.

Q.2. Write any **one** of the following questions. 20

A. Explain the meaning and sources of local history.

OR

B. Analyze the types, utility and limitations of digital sources.

Q. 3. Write any **one** of the following questions. 20

A. Review the subaltern Historiography in India.

OR

B. Evaluate the Feminist Historiography.

Q. 4. Write any **one** of the following questions. 20

A. Critic on the Imperialist Historiography .

OR

B. Highlight the Marxist Historiography in India.

Q. 5. Write notes on **any two** of the following. 20

A) Methods of Critical Enquiry

B) Oral History

C) Post-Modernism

D) Nationalist Indian Historiography

****

2B3D6DC167EE7238A38E15115E540DE3

वेळ: ३ तास **गुण: १००**

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य .
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण.

प्र.१. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा. २०

अ. ऐतिहासिक संशोधनातील पायऱ्या कोणत्या आहेत ते लिहा.

किंवा

ब. ऐतिहासिक संशोधनाच्या सादरीकरण प्रक्रियेवर चर्चा करा.

प्र.२. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा. २०

अ. स्थानिक इतिहास संकल्पनेचा अर्थ आणि साधने स्पष्ट करा.

किंवा

ब. डिजिटल स्रोतांचे प्रकार, उपयुक्तता आणि मर्यादांचे विश्लेषण करा.

प्र.३. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा. २०

अ. भारतातील सबालटर्न इतिहास लेखनाचा आढावा घ्या.

किंवा

ब. स्त्रीवादी इतिहास लेखन प्रवाहाचे मूल्यमापन करा.

प्र. ४. खालीलपैकी कोणताही **एक** प्रश्न सोडवा. २०

अ. साम्राज्यवादी इतिहास लेखन प्रवाहाची चिकित्सा करा.

किंवा

ब. भारतातील मार्क्सवादी इतिहास लेखनावर प्रकाश टाका.

प्र. ५. खालीलपैकी कोणत्याही **दोहोंवर** टिपा लिहा. २०

अ) साधनांची चिकित्सा पद्धती

ब) मौखिक इतिहास

क) उत्तर-आधुनिकवाद

ड) भारतीय इतिहास लेखनातील राष्ट्रवादी प्रवाह

****

2B3D6DC167EE7238A38E15115E540DE3

Time: 2:30 hrs **Marks: 75**

Note: 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.
3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) Write a note on 'Prisoner's Dilemma'.
b) Explain nash equilibrium.
c) Write a note on choice under uncertainty.

Q.2. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) What are the features of oligopoly?
b) Elaborate Cournot's duopoly model.
c) Explain Bertrand's duopoly model.

Q.3. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)
a) Explain principal-agent problem.
b) Write a note on the market for lemons.
c) What are the screening techniques in the labour market?

Q.4. Answer Any Two of the following. (15 Marks)
a) Explain Morris model of managerial enterprise.
b) Explain knowledge-based theory of firm.
c) Discuss the resource-based theory.

Q.5. Write short note on any three. (15 Marks)
a) Alternative strategies & dominant strategies
b) Legalities of monopolies vs oligopolies
c) Adverse selection
d) Full cost pricing principle.

****

2BC8D1466245C860C8EF28995CB65F39

(मराठी रुपांतर)

वेळ: २:३० तास गुण: ७५

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

प्र.१. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे द्या. (१५ गुण)
अ) 'कैद्याची कोंडी' यावर टीप लिहा.
ब) नॅश समतोल स्पष्ट करा.
क) अनिश्चिततेच्या अंतर्गत निवडीवर टीप लिहा.

प्र.२. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)
अ) अल्पाधिकाराची वैशिष्ट्ये काय आहेत?
ब) कुर्नोचे द्वयाधिकार प्रतिमान विस्तृत करा.
क) बर्ट्रांडचे द्वयाधिकार प्रतिमान स्पष्ट करा.

प्र.३. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)
अ) प्रिन्सिपल-एजंट समस्या स्पष्ट करा.
ब) दुय्यम बाजार (Lemon Market) वर टिप लिहा.
क) श्रमिक बाजारात स्क्रीनिंग तंत्र कोणते आहेत?

प्र.४. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)
अ) मॉरीसचे व्यवस्थापकिय उपक्रम प्रतिमान स्पष्ट करा.
ब) उद्योगसंस्थेचा ज्ञान-आधारित सिद्धांत स्पष्ट करा.
क) संसाधन-आधारित सिद्धांतावर चर्चा करा.

प्र.५. खालीलपैकी **कोणत्याही तीन बाबींवर** थोडक्यात टिप लिहा. (१५ गुण)
अ) पर्यायी रणनीती आणि प्रबळ रणनीती
ब) मक्तेदारी विरुद्ध अल्पाधिकाराची कायदेशीरता
क) प्रतिकूल निवड
ड) परिपूर्ण खर्च किंमत तत्व

****

2BC8D1466245C860C8EF28995CB65F39

2½ Hours **Total Marks: 75**

N.B. 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

Q.1. A. Discuss the factors that led to the Industrial Revolution. **(15)**

OR

Q.1. B. Examine the causes of the Russian Revolution.

Q. 2. A. Trace the early Colonial explorations. **(15)**

OR

Q.2. B. Examine the mechanisms of Imperialism.

Q.3. A. Discuss the process of Unification of Italy. **(15)**

OR

Q.3. B. Give an account of the Arab Israeli wars from 1948 to 1973.

Q.4. A. Bring out the salient features of Mussolini's dictatorship. **(15)**

OR

Q.4.B. Trace the development of Cold War in Vietnam.

Q.5. Write short notes (**any 3**) **(15)**

a. Effects of French Revolution

b. Colonial control in Asia

c. Rise of Balkan Nation States

d. World Wars and Human Tragedy.

2BC8D1466245C860C8EF28995CB9B2B5

(२½ तास) **गुण: ७५**

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१. अ. औद्योगिक क्रांतीला कारणीभूत असलेल्या घटकांची चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

प्र.१. ब. रशियन क्रांतीच्या कारणांचे परीक्षण करा.

प्र.२. अ. सुरुवातीच्या वसाहती शोधांचा मागोवा घ्या. **(१५)**

किंवा

प्र.२. ब. साम्राज्यवादी यंत्रणांचे परीक्षण करा.

प्र.३. अ. इटलीच्या एकीकरण प्रक्रियेची चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

प्र.३. ब. १९४८ ते १९७३ मधील अरब-इस्त्रायल युद्धांचा आढावा घ्या.

प्र.४. अ. मुसोलिनीच्या हुकूमशाहीची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा. **(१५)**

किंवा

प्र.४. ब. व्हिएतनाममधील शीतयुद्धाचा मागोवा घ्या.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** वर टिपा लिहा. **(१५)**

अ. फ्रेंच क्रांतीचे परिणाम

ब. आशियातील वसाहती नियंत्रण

क. बाल्कन राष्ट्र राज्यांचा उदय

ड. जागतिक महायुद्धे आणि मानवी शोकांतिका

2BC8D1466245C860C8EF28995CB9B2B5

वेळ:२:३० तास **गुण- ७५**

सूचना : सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्यावेत.
प्रश्नांसमोरील अंक गुण दर्शवितात.

प्रश्न १. अ) १९२० ते १९६० या कालखंडातील मराठी साहित्य समीक्षेची स्वरूप वैशिष्टे सांगा. **१५**

किंवा

ब) साहित्याची समीक्षा म्हणजे काय सांगून नवसमीक्षेचे स्वरूप सांगा.

प्रश्न. २ अ) हरी नारायण आपटे यांची कथा म्हणजे एका 'स्वतंत्र मराठी कथेचा युगारंभ आहे' चर्चा करा. **१५**

किंवा

ब) स्त्रीवादी कथेचा थोडक्यात आढावा घेऊन कुसुमावती देशपांडे यांच्या कथा लेखनाची वैशिष्टे लिहा.

प्रश्न ३ अ) नाट्यमन्वंतर चळवळीतील प्रमुख नाटककारांचा व त्यांच्या नाट्यकृतींचा परिचय करून द्या. **१५**

किंवा

ब) संगीत नाटकांच्या पूर्व परंपरेचा सविस्तर आढावा घ्या.

प्रश्न ४. अ) मराठी साहित्यातील 'प्रवासवर्णन' या साहित्यप्रकाराचे स्वरूप, वैशिष्टे सांगा. **१५**

किंवा

ब) इ.स.१९२० ते १९६० या कालखंडातील प्रवासवर्णनाची वाटचाल सोदाहरण विवेचन करा.

प्रश्न ५ **खालील पैकी कोणत्याही तीन टिपा लिहा**. **१५**

१) जीवनवाद
२) श्री. म. माटे
३) बुकीश नाटके
४) पु.ल. देशपांडे यांच्या प्रवास वर्णनाचे वेगळेपण

2BC8D1466245C860C8EF28995CCFB1BD

समय : २.३० घंटे **पूर्णांक : ७५**

सुचना : १. सभी प्रश्न अनिवार्य है |
२. सभी प्रश्नों के लिए अंक समान है |

प्रश्न - १. रूप विज्ञान के संदर्भ में अर्थ तत्व और संबंध तत्व को स्पष्ट करते हुए संबंध तत्व के प्रकार को विस्तार से लिखिए | **(१५)**

अथवा

वाक्य विज्ञान का स्वरुप, परिभाषा और वाक्य परिवर्तन के कारणों पर विस्तार प्रकाश डालिए |

प्रश्न - २. अर्थ विज्ञान में अर्थ परिवर्तन की दिशाओं को विस्तार से स्पष्ट कीजिए | **(१५)**

अथवा

अर्थ विज्ञान की अवधारणा के साथ शब्द और अर्थ का संबध स्पष्ट कीजिए |

प्रश्न - ३. हिंदी की रूपरचना में उपसर्ग और धातु को सोदाहरण लिखिए | **(१५)**

अथवा

संज्ञा की लिंग, वचन और कारक व्यवस्था पर विस्तार से प्रकाश डालिए |

प्रश्न - ४. देवनागरी लिपि की विशेषताओं को रेखांकित कीजिए | **(१५)**

अथवा

देवनागरी लिपि के नामकरण के साथ उद्भव एवं विकास की चर्चा कीजिए |

प्रश्न - ५. **निम्नलिखित में से किन्ही तीन विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए |** **(१५)**

(क) रूप विज्ञान का स्वरुप |
(ख) अर्थ परिवर्तन के कारण |
(ग) तत्पुरुष समास के भेद |
(घ) देवनागरी लिपि की त्रुटियाँ |

2BC8D1466245C860C8EF28995CBBAE62

Time:2½Hours **Total Marks:75**

NB: 1) All Questions carry equal marks
2) Draw suitable diagrams and maps wherever necessary.
3) Use of map stencils is allowed.

Q.1	'Religion and language' forms the most significant elements of society. Discuss.	**15**
	OR	
Q.1	Explain the difference in traditional culture and modern culture.	**15**
Q.2	Explain cultures pluralism & identify politics in India.	**15**
	OR	
Q.2	Comment social execution of different and exclusion religious and ethnic identities.	**15**
Q.3	What is the role of human rights and legal space of women with reference to special initiatives in India.	**15**
	OR	
Q.3	Explain the impact of globalization in re; positioning of gender labour market.	**15**
Q.4	Explain in detail Boundary and Frontier concepts. Distinguish between buffer state and enclaves.	**15**
	OR	
Q.4	Critically anaslyse geopolitical perspective of state, nation and nation-state in colonialism and post-colonial perspective.	**15**
Q.5	Write short notes (any three) 1) Culture realms of India 2) Factors affecting identity politics 3) Problems of slums 4) Globalization of genders 5) Boundary and frontier	

****

14417FFF2FF21A5F2E800145DB028910

वेळ:२½ तास **गुण:७५**

सूचना : **१. सर्व प्रश्न अनिवार्य.**
२. उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शिविता.

प्र.१ 'धर्म आणि भाषा' हे समाजाचे सर्वात महत्त्वाचे घटक आहेत या वर चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

प्र.१ पारंपारिक संस्कृती आणि आधुनिक संस्कृतीतील फरक स्पष्ट करा. **(१५)**

प्र.२ भारतीय सांस्कृतिक बहुलवाद आणि ओळखीचे राजकारण स्पष्ट करा. **(१५)**

किंवा

प्र.२ "फरक आणि बहिष्कार व वांशिक ओळख यांची सामाजिक अंमलबजावणी यावर भाष्य करा. **(१५)**

प्र.३ मानवी हक्क व महिलांसाठी कायदेशीर अवकाश या दोहोंची भूमिका भारतातील विशेष उपक्रमांच्या संदर्भात चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

प्र.३ श्रमिक बाजारात लिंग पुनर्स्थित करण्याच्या संदर्भात जागतिकीकारणाचा प्रभाव स्पष्ट करा. **(१५)**

प्र.४ सीमा आणि सीमा प्रदेश या संकल्पना विस्तृत करा. आघात प्रतिबंध प्रदेश आणि परकीय मुलूखाने वेढलेला प्रदेश या दोहोंमधील फरक लिहा. **(१५)**

किंवा

प्र.४ वसाहतवाद आणि उत्तर वसाहतवादाच्या संदर्भात राज्य, राष्ट्र आणि राष्ट्र-राज्य यांचा भौगोलिक- राजकीय दृष्टिकोणाचे टिकात्मक परीक्षण करा. **(१५)**

प्र.५ टीपा लिहा.(कोणत्याही तीन) **(१५)**

१) भारतातील संस्कृतीक केंद्रे
२) ओळखीच्या राजकारणावर परिणाम करणारे घटक
३) झोपडपट्टी समस्या
४) लिंगचे जागतिकीकरण
५) सीमा व सरहद्द

****

14417FFF2FF21A5F2E800145DB028910

Time: 2.30 Hours **Total Marks: 75**

Instructions

1. All questions are compulsory from Q. 1 to Q. 5.
2. All questions carry equal marks
3. Attempt only three questions from Q. 5.
4. Figures to the right indicate marks

Q.1 Attempt any one question (15)

A. What is culture and cultural identity? How does cultural identity develop and what is Culture Shock?

Or

B. Write a note on LGBTQIA community.

Q.2 Attempt any one question (15)

A. Describe what is prejudice, causes of prejudice and characteristics of prejudice.

Or

B. Write a note on assessment of prejudice and methods of reducing prejudice and discrimination.

Q.3 Attempt any one question (15)

A. Explain what is psychological assessment and recommendations for nonbiased assessment practices.

Or

B. Explain in detail what are the ethical issues in multicultural assessment.

Q.4 Attempt any one question (15)

A. what are the factors contributing to the effectiveness of intervention strategies in multicultural counselling?

Or

B. What are the barriers to multicultural counselling?

Q.5 Write Short Notes on any three of the following (15)

A. Acculturation and its strategies

B. Need for human rights and human rights responsibilities

C. Cultural sensitivity and culturally sensitive Assessment

D. Counsellor's self-awareness and awareness of the client's worldview.

****

14417FFF2FF21A5F2E800145DB04087B

वेळ: **2½ तास** **एकूण गुण**: **७५**

सूचना:

१. प्र. १ ते प्र. ५ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. प्र. ५ मधून चारपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
४. उजवीकडील अंक हे प्रत्येक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
५. आवश्यकता असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. संस्कृती आणि सांस्कृतिक ओळख म्हणजे काय? सांस्कृतिक ओळख कशी विकसित होते? आणि सांस्कृतिक धक्का म्हणजे काय हे विस्तृतपणे मांडा.

किंवा

ब. LGBTQIA समुदायावर टीप लिहा.

प्र. २ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. पूर्वग्रहाचे मूल्यांकन, पूर्वग्रहाचे प्रकार, पूर्वग्रहाची वैशिष्ट्ये यावर थोडक्यात माहिती लिहा.

किंवा

ब. पूर्वग्रह आणि भेदभाव हे कसे तयार होतात व जोपासले जातात याबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.

प्र. ३ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. मानसशास्त्रीय मूल्यांकन आणि नि:पक्षपाती मूल्यांकन पद्धतींसाठीच्या शिफारसी याबद्दल थोडक्यात माहिती लिहा.

किंवा

ब. बहुसांस्कृतिक मूल्यांकनातील नैतिक समस्या स्पष्ट करा.

प्र. ४ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. बहुसांस्कृतिक समुपदेशनातील हस्तक्षेप धोरणांच्या परिणामकारकतेसाठी लागणाऱ्या महत्त्वाच्या घटकांबाबत थोडक्यात माहिती लिहा.

किंवा

ब. बहुसांस्कृतिक समुपदेशनातील अडथळे स्पष्ट करा

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही तीनांवर लघु टिपा लिहा. (१५)

अ. संवर्धन म्हणजे काय, संवर्धनाची धोरणे

ब. मानवी हक्कांची गरज व त्याबाबतच्या जबाबदाऱ्या

क. सांस्कृतिक संवेदनशीलता आणि सांस्कृतिकदृष्ट्या संवेदनशील मूल्यांकन

ड. समुपदेशकाची स्व-जागरूकता आणि लाभार्थी बाबतच्या जागतिक दृष्टिकोनाबद्दल असलेल्या समुपदेशकाची जागरूकता.

****

14417FFF2FF21A5F2E800145DB04087B

Duration: 2:30 Hours **Total Marks: 75**

N.B: 1) Attempt all Questions.

2) All Questions carry equal marks.

Q1. a) Explain Meaning, Nature and Need of Teacher Education./ अध्यापक शिक्षणाचा अर्थ, स्वरूप आणि गरज स्पष्ट करा. **(15 marks)**

OR

b) Explain Pre-service and In-service teacher education in brief. / सेवापूर्व आणि सेवांतर्गत शिक्षकांचे शिक्षण थोडक्यात सांगा. **(15 marks)**

Q2. a) Explain organization and observation of practice teaching. / सराव अध्यापनाची संघटना आणि निरीक्षण स्पष्ट करा. **(15 marks)**

OR

b) Explain SSA and SCERT agencies of teacher education at state level in detail. / राज्य स्तरावरील अध्यापक शिक्षणाच्या एसएसए (SSA) आणि एससीइआरटी (SCERT) संस्थाचे तपशीलवार वर्णन करा. **(15 marks)**

Q3. a) Explain Model of Teaching – **Behaviouristic** based approach. / अध्यापनाचे प्रतिमान स्पष्ट करा - वर्तणूक आधारित दृष्टिकोन. **(15 marks)**

OR

b) Explain Kolb's Experimental learning theory with its importance and characteristics of experimental learning. / कोल्बच्या प्रायोगिक शिक्षण सिद्धांताचे महत्त्व आणि प्रायोगिक शिक्षणाच्या वैशिष्ट्यांसह स्पष्ट करा. **(15 marks)**

Q4. a) What is Professionalism? Explain Need of Professional Ethics**. /** व्यावसायिकता म्हणजे काय**?** व्यावसायिक नैतिकतेची गरज स्पष्ट करा**.** **(15 marks)**

OR

b) Explain Meaning of Teacher's Performance Appraisal and domains of Formative evaluation of teacher's responsibilities. / शिक्षकांच्या कार्यप्रदर्शन मूल्यमापनाचा अर्थ आणि शिक्षकांच्या जबाबदाऱ्यांचे निर्माणात्मक मूल्यमापनाचे क्षेत्र स्पष्ट करा. (15 marks)

14417FFF2FF21A5F2E800145DB073B3A

Q5. Write short notes on any Three. /कोणत्याही तीनवर टिपा लिहा. **(15 marks)**

1. Types of feedback to student teachers / विद्यार्थी शिक्षकांसाठी असलेल्या अभिप्रायाचे प्रकार.

2. University Grant Commission (UGC) / विद्यापीठ अनुदान आयोग.

3. Distinguished between cooperative learning and Collaborative learning / सहकारी शिक्षण आणि सहयोगी शिक्षण यातील फरक.

4. Characteristics of Profession / व्यवसायाची वैशिष्ट्ये.

****

14417FFF2FF21A5F2E800145DB073B3A

Time: 2:30 hrs. **Marks: 75**

Note: 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.
3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)

a) Elaborate De Morgan's Law of Set Operations.

b) i) Form the subsets for M ={11, 12, 13, 14, 15}.

ii) Enumerate the subsets for S = {5, 6, 7, 8, 9, 10}.

c) If, U = {3, 5, 7, 8}, A = {2, 4, 6} and B = {1, 5, 6}; then find the A U B, A ∩ B , A' (A complement) and B' (B complement).

Q.2. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)

a) What are the applications of integration in economics? Explain shortly.

b) If demand function $P = 20 - 3x - 2x^2$, the demand x_0 is 3, then what will be the consumer surplus?

c) i) If $y = 6x^{4+} 4x^2 + 2x + 6$, find $\frac{dy}{dx}$.

ii) If $y = 8x^7 + 6x^5 + 4x^3 + 3x + 8$, find $\frac{dy}{dx}$.

Q.3. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)

a) Explain the steps of maximizing profit subject to a set of constraints.

b) The utility a consumer derives from consuming the two goods A and B can be assumed to be determined by the utility function $U = 40A^{0.25} B^{0.5}$. If A costs £4 a unit and B costs £10 a unit and the consumer's income is £600, what combination of A and B will maximize utility?

c) Explain the Langrangian multiplier technique of solving the constrained optimisation problem.

8831F1A97C62DF03C31AF8DE147740EF

Q.4. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

a) What are the various types of matrices?

b) If, A = $\begin{pmatrix} 5 & 7 & 8 \\ 7 & 6 & 9 \end{pmatrix}$ and B = $\begin{pmatrix} 4 & 8 & 9 \\ 5 & 9 & 8 \end{pmatrix}$

Find the A + B, A – B and AB.

c) If A = $\begin{pmatrix} 5 & 7 \\ 8 & 9 \end{pmatrix}$, then find the inverse of matrix A.

Q.5. Write any three of the following. (15 Marks)

a) Four types of sequence.

b) If supply function of commodity $P = 5 + D^2$, then find the producer's surplus when price (P) is 12.

c) Steps of minimizing cost subject to a set of constraints.

d) Solve the following simultaneous equations -

$3x + 6y = 12$

$3x - 5y = 15$

****

8831F1A97C62DF03C31AF8DE147740EF

(मराठी रुपांतर)

वेळ: २:३० तास **गुण: ७५**

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

प्र.१. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) संचावरील क्रियाकलापांचा डि मॉर्गन यांचा नियम विस्तृत करा.

ब) i) M = {11, 12, 13, 14, 15} साठीचे उपसंच लिहा.

ii) S = {5, 6, 7, 8, 9, 10} साठी उपसंचांची गणना करा.

क) जर, U = {3, 5, 7, 8}, A = {2, 4, 6} आणि B = {1, 5, 6} असतील; तर A ∪ B, A ∩ B, A' (A पूरक) आणि B' (B पूरक) शोधा.

प्र.२. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) अर्थशास्त्रातील संकलनाचे उपयोग कोणते आहेत? थोडक्यात स्पष्ट करा.

ब) जर मागणी फलन $P = 20 - 3x - 2x^2$, मागणी x_0 हे 3 असेल, तर ग्राहक अधिशेष किती असेल?

क) i) जर $y = 6x^{4+} 4x^2 + 2x + 6$ असेल, तर $\frac{dy}{dx}$ शोधा.

ii) जर $y = 8x^7 + 6x^5 + 4x^3 + 3x + 8$ असेल, तर $\frac{dy}{dx}$ शोधा.

प्र.३. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) मर्यादांच्या संचाच्या अधीन नफा महत्तमीकरणाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा.

ब) A आणि B या दोन वस्तू वापरून ग्राहकाला मिळणारी उपयुक्तता $U = 40A^{0.25} B^{0.5}$ या युटिलिटी फंक्शनद्वारे निर्धारित केली जाऊ शकते. जर A ची किंमत £4 एक युनिट असेल आणि B ची किंमत £10 प्रति युनिट असेल आणि ग्राहकाचे उत्पन्न £600 असेल, तर A आणि B चे कोणते संयोजन जास्तीत जास्त उपयुक्तता देईल?

क) प्रतिबंधित पर्यायिकरण समस्या सोडवण्याचे लॅग्रेजियन गुणक तंत्र स्पष्ट करा.

8831F1A97C62DF03C31AF8DE147740EF

प्र.४. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) सारणीचे विविध प्रकार कोणते आहेत?

ब) जर A = $\begin{pmatrix} 5 & 7 & 8 \\ 7 & 6 & 9 \end{pmatrix}$ आणि B = $\begin{pmatrix} 4 & 8 & 9 \\ 5 & 9 & 8 \end{pmatrix}$ असेल तर,

A + B, A – B आणि AB शोधा.

क) जर A = $\begin{pmatrix} 5 & 7 \\ 8 & 9 \end{pmatrix}$ असेल, तर सारणी A चा व्यस्त काढा.

प्र.५. खालीलपैकी **कोणत्याही तीन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) क्रमाचे चार प्रकार

ब) $P = 5 + D^2$ हे पुरवठा फलन असल्यास, किंमत (P) 12 असताना उत्पादकाचा अधिशेष शोधा.

क) मर्यादांच्या संचाच्या अधीन राहून खर्च न्युनत्तमीकरणाच्या पायऱ्या

ड) खालील एकसामायिक समीकरणे सोडवा –

$3x + 6y = 12$

$3x - 5y = 15$

****

8831F1A97C62DF03C31AF8DE147740EF

2½ Hours **Total Marks : 75**

N.B. 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

Q1. A) Comment on the Indian Constitution and Democracy. **15 Marks**

OR

Q 1.B) Explain the concepts of 'communalism' and 'secularism'.

Q 2.A) Describe the concepts of 'Planned Economy' and 'Five Year Plan'. **15 Marks**

OR

Q 2.B) Write notes on Nationalisation of Banks, Agrarian and Industrial development.

Q 3.A) Discuss the Labour Movements and Tribal issues. **15 Marks**

OR

Q 3.B) Highlight on the Dalit movement.

Q 4.A) Evaluate the 'Panchsheel' and 'Non-Alignment Movement'. **15 Marks**

OR

Q 4.B) Explain the relations between India and its neighbors.

Q5. Write short notes (Attempt **any three** out of four) **15 Marks**

a. Separatist movement.
b. 'Globalisation'
c. Hindu Code Bill.
d. 'Mixed Economy'.

8831F1A97C62DF03C31AF8DE14D12CC1

(२½ तास) **गुण : ७५**

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१ अ. भारतीय राज्यघटना आणि लोकशाहीवर भाष्य करा. **१५ गुण**

किंवा

प्र.१ ब. 'सांप्रदायिकता' आणि 'धर्मनिरपेक्षता' या संकल्पना विषद करा.

प्र.२ अ. 'नियोजनबद्ध अर्थव्यवस्था' आणि 'पंचवार्षिक योजना' या संकल्पनाचे वर्णन करा. **१५ गुण**

किंवा

प्र.२ ब. बँकांचे राष्ट्रीयीकरण, कृषी व औद्योगिक विकास यावर टिपण लिहा.

प्र.३ अ. कामगार चळवळ आणि आदिवासींच्या समस्येवर चर्चा करा. **१५ गुण**

किंवा

प्र.३ ब. दलित चळवळीवर प्रकाश टाका.

प्र.४ अ. 'पंचशील' व 'अलिप्ततावादी चळवळी'चे मूल्यमापन करा. **१५ गुण**

किंवा

प्र.४ ब. भारत आणि त्याच्या शेजारील राष्ट्रांबरोबरचे संबंध स्पष्ट करा.

प्र.५) टिपा लिहा **(कोणत्याही तीन)** **१५ गुण**

अ. फुटीरतावादी चळवळी

ब.जागतिकीकरण

क. हिंदू कोड बिल

ड. मिश्र अर्थव्यवस्था

8831F1A97C62DF03C31AF8DE14D12CC1

[वेळ : २.३० तास] **[गुण : ७५]**

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२. अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

३. प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

प्र. १ अ. आदिबंध म्हणजे काय ते सांगून 'लोकसाहित्य आणि आदिबंध' यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा. **१५**

किंवा

ब. आदिबंधात्मक समीक्षा पद्धतीमधील मातेचा आदिबंध व वीरनायकाच्या आदिबंधाचे विशेष नोंदवा.

प्र. २ अ. साहित्य, समाज आणि संस्कृती यांचा अन्योन्य संबंध स्पष्ट करा. **१५**

किंवा

ब. समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीतील हिप्पोलिट तेन याच्या कार्याचा आढावा घ्या.

प्र.३ अ. मार्क्सवाद आणि मार्क्सवादी साहित्य विचार विस्ताराने स्पष्ट करा. **१५**

किंवा

ब. मार्क्सवादी समीक्षा पद्धतीचे स्वरूप आणि वैशिष्ट्ये नोंदवा.

प्र.४ अ. 'फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर' या कथेचे समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीनुसार वाङ्मयीन मूल्यमापन करा. **१५**

किंवा

ब. आपल्या अभ्यासक्रमातील 'दादला नको ग बाई' या भारूडाचे समाजशास्त्रीय समीक्षा दृष्टिकोनातून वाङ्मयीन विश्लेषण करा.

प्र. ५ टिपा लिहा. **(कोणत्याही तीन)** **१५**

१.आदिबंधात्मक समीक्षेचे स्वरूप व व्याप्ती

२. समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीच्या मर्यादा

३. मार्क्सवादी मराठी साहित्य आणि समीक्षा

४.'चौक' नाटकातील वातावरण निर्मिती

8831F1A97C62DF03C31AF8DE1494DBF9

समय : २.३० घंटे **पूर्णांक : ७५**

सुचना : १. सभी प्रश्न अनिवार्य है |
२. सभी प्रश्नों के लिए अंक समान है |

प्रश्न - १. वक्रोक्ति का अर्थ देकर वक्रोक्ति सिद्धांत की समीक्षा कीजिए | **(१५)**

अथवा

औचित्य सिद्धांत की अवधारणा और उसके भेदों पर प्रकाश डालिए |

प्रश्न - २. डॉ. रामविलास शर्मा की अवधारणा को विस्तार से स्पष्ट कीजिए | **(१५)**

अथवा

डॉ. नामवर सिंह का हिंदी आलोचना के विकास में किस तरह का योगदान रहा हैं, उस पर विस्तार से प्रकाश डालिए |

प्रश्न - ३. अस्तित्ववाद के प्रमुख विद्वानों का परिचय देकर उसके मूल तत्वों पर प्रकाश डालिए | **(१५)**

अथवा

संरचनावाद की अवधारणा की विवेचना कीजिए |

प्रश्न - ४. टी. एस. इलियट का निर्वैयक्तिकता का सिद्धांत की आलोचना कीजिए | **(१५)**

अथवा

आई. ए. रिचर्ड्स कृत संप्रेषण के सिद्धांत का विश्लेषण कीजिए |

प्रश्न - ५. **निम्नलिखित में से किन्ही तीन विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए |** **(१५)**

(क) आलोचना का स्वरुप और प्रकार्य |
(ख) ध्वनि काव्य का प्रमुख भेद |
(ग) अनुभूति के संबंध में डॉ. नगेन्द्र के विचार |
(घ) साहित्य में उत्तर-आधुनिकवाद |

8831F1A97C62DF03C31AF8DE147931EB

Duration: 2½ Hours **Total Marks: 75**

N.B: 1) Attempt All Questions.

2) All Questions carry equal marks.

Q1. a) Explain the concept and steps of educational research./ शैक्षणिक संशोधनाची संकल्पना आणि पायऱ्या स्पष्ट करा. **(15 marks)**

OR

b) What is a research proposal? Briefly explain the components of research proposal with suitable example. / संशोधन प्रस्ताव म्हणजे काय? संशोधन प्रस्तावाचे घटक योग्य उदाहरणासह थोडक्यात स्पष्ट करा. **(15 marks)**

Q2.a) What is Sampling? Discuss the different types of probability sampling with example./ नमुना पध्दती म्हणजे काय? संभाव्यता नमुन्याच्या विविध प्रकारांची उदाहरणासह चर्चा करा. **(15 marks)**

OR

b) Explain the concept of Hypothesis and provide details of the various types of hypotheses with suitable examples. / परिकल्पनेची संकल्पना स्पष्ट करा आणि विविध प्रकारच्या परिकल्पनांचे उदाहरणासह तपशील द्या. **(15 marks)**

Q3.a) What is historical research? Elaborate onthe approaches to the study of history for historical research. / ऐतिहासिक संशोधन म्हणजे काय? ऐतिहासिक संशोधनासाठी इतिहासाच्या अभ्यासाच्या दृष्टीकोनांचे तपशीलवार वर्णन करा. **(15 marks)**

OR

b) State the meaning of causal-comparative research.Explain the procedure of conducting causal- comparative research. / कारण-तुलनात्मक संशोधनाचा अर्थ सांगा.कारण-तुलनात्मक संशोधन करण्याची पद्धत स्पष्ट करा. **(15 marks)**

8831F1A97C62DF03C31AF8DE14D2CD78

Q4. a) What is reliability? Give an overview of the methods of estimating reliability. / विश्वासार्हता म्हणजे काय? विश्वासार्हता अंदाज करण्याच्या पद्धतींचे विहंगावलोकन द्या. **(15 marks)**

OR

b) What is meant by qualitative data analysis?Describe the principles and components of analysis of qualitative data. / गुणात्मक माहिती विश्लेषणाचा अर्थ काय आहे? गुणात्मक माहितीच्या विश्लेषणाची तत्त्वे आणि घटकांचे वर्णन करा. **(15 marks)**

Q5. Write short notes on Any Three. /कोणत्याही तीनवर टिपा लिहा. **(15 marks)**

1. Ethical Considerations of research / संशोधनाचे नैतिक विचार.

2. Need for review of related literature / संबंधित साहित्याच्या पुनरावलोकनाची आवश्यकता.

3. Quasi-Experimental design / अर्ध-प्रायोगिक रचना.

4. Characteristics of A Good Questionnaire / चांगल्या प्रश्नावलीची वैशिष्ट्ये.

8831F1A97C62DF03C31AF8DE14D2CD78

Time: 2:30 Hours **[Marks:75]**

1) All Questions carry equal marks
2) Draw suitable diagrams and maps wherever necessary.
3) Use of map stencils is allowed.

1. A Define Remote Sensing. Discuss the process of remote sensing in detail. **(15)**

OR

1. B Describe the Spectral Reflectance Curve of different land use with suitable diagram. **(15)**

2. A Explain various types of platforms and orbits used for Remote sensing. **(15)**

OR

2. B Define Resolution. Explain different types of Resolution **(15)**

3. A What is the different between vector and victor date of GIS? **(15)**

OR

3. B Explain the applications of GIS in various fields with suitable examples. **(15)**

4. A What are the errors introduced in GPS? **(15)**

OR

4. B Explain the processes in vector based spatial analysis in GIS. **(15)**

Q.5 Write short notes **(any three)**

1) Importees of remote sensing **(15)**
2) FCC vs TCC
3) Components of GIS
4) Orbital characteristics of satellite
5) Types of database used in GIS

****

9B950C49FD4043A745DFC5E6CF1FEFFA

(मराठी रुपांतर)

[वेळ: २:३० तास] **[गुण: ७५]**

सुचना: १) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
२) आवश्यकतेनुसार आकृत्या व नकाशे काढा.
३) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

१. अ सदूर संवेदनाची व्याख्या सांगा. सदूर संवेदनाच्या प्रक्रियेची सविस्तर चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

१. ब वेगवेगळ्या जमिनीच्या वापराच्या वर्णपटीय परावर्तन वक्राचे योग्य आकृतीसह वर्णन करा. **(१५)**

२. अ सदूर संवेदनाची वापरण्यात येयाऱ्या प्लॅटफॉर्मचे व ऑर्बिट प्रकार स्पष्ट करा. **(१५)**

किंवा

२. ब वियोजन(Resolution) परिभाषित करा. वियोजनाचे विविध प्रकार स्पष्ट करा. **(१५)**

३. अ भौगोलिक माहिती प्रणालीच्या सदिश (वेक्टर) आयताकृती (रास्टर) माहिती मधील फरक सांगा. **(१५)**

किंवा

३. ब भौगोलिक माहिती प्रणालीचे विविध क्षेत्रतील उपयोजन उदाहरणासह स्पष्ट करा. **(१५)**

४. अ जागतिक स्थानिकी प्रणालीतील (जीपीएस) त्रुटीचे वर्णन करा. **(१५)**

किंवा

ब. भौगोलिक माहिती प्रणालीतील सादिश (व्हेक्टर) आधारित स्थानिकीय विश्लेषणातील प्रक्रिया स्पष्ट करा.

५. खालील विषयावर टिप लिहा **(कोणतेही तीन)** **(१५)**

१. सदूर संवेदनाचे महत्व
२. एफ सी सी विरुद्ध टी सी सी
३. भौगोलिक माहिती प्रणालीची अंगे घटक
४. उपग्रहाची कक्षीय वैशिष्टये
५. भौगोलिक माहिती प्रणातील वापरलेले विविध माहिती स्त्रोत

****

9B950C49FD4043A745DFC5E6CF1FEFFA

Time: 2.30 Hours **Total Marks: 75**

Instructions

1. All questions are compulsory from Q. 1 to Q. 5.
2. All questions carry equal marks
3. Attempt only three questions from Q. 5.
4. Figures to the right indicate marks

Q.1 Attempt any one question (15)

A. Describe the process of Psychoanalysis in detail.

OR

B. What are the basic theoretical concepts of analytical psychology by Carl Jung?

Q.2 Attempt any one question (15)

A. Discuss the application of therapeutic techniques and processes of person-centred therapy.

OR

B. Discuss the applied behavioural analysis.

Q.3 Attempt any one question (15)

A. Discuss the fundamentals of group therapy.

OR

B. Discuss group therapy approaches with reference to different kinds of group.

Q.4 Attempt any one question (15)

A. Discuss historical context of multicultural counselling and theoretical principles of multicultural theories.

OR

B. Discuss person-centred therapy and behaviour therapy from multicultural perspective explaining their strengths and shortcomings from diversity perspective.

Q.5 Write Short Notes on any three of the following (15)

A. Social interest
B. Unconditional positive regard and acceptance
C. Special problems during group therapy
D. Reasons for the growth of integrated and eclectic approach

****

8831F1A97C62DF03C31AF8DE14D4622D

वेळ: २.३० तास **एकूण गुण: ७५**

सूचना:

१. प्र. १ ते प्र. ५ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. प्र. ५ मधून चारपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
४. उजवीकडील अंक हे प्रत्येक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
५. आवश्यकता असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. मनोविश्लेषणाच्या प्रक्रियेचे तपशीलवार वर्णन करा.

किंवा

ब. कार्ल युंग प्रस्तावित विश्लेषक मानसशास्त्राच्या प्राथमिक सैद्धांतिक संकल्पना कोणत्या?

प्र. २ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. व्यक्ती-केंद्रित उपचारपद्धतीच्या उपचारात्मक तंत्रांचे उपयोजन आणि प्रक्रिया यांवर चर्चा करा.

किंवा

ब. उपयोजित वार्तनिक विश्लेषणावर चर्चा करा.

प्र. ३ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. गट-उपचारपद्धतीच्या मूलगामी संकल्पनांवर चर्चा करा.

किंवा

ब. गटांच्या विभिन्न प्रकारांच्या अनुषंगाने गट-उपचारपद्धतींच्या उपगमांवर चर्चा करा.

प्र. ४ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. बहुसांस्कृतिक समुपदेशनाचा ऐतिहासिक संदर्भ आणि बहुसांस्कृतिक सिद्धांतांची सैद्धांतिक तत्त्वे यांवर चर्चा करा.

किंवा

ब. व्यक्ती-केंद्रित उपचारपद्धती आणि वार्तनिक उपचारपद्धती यांची विविधतेच्या दृष्टिकोनातून बलस्थाने आणि मर्यादा स्पष्ट करून त्या उपचारपद्धतींवर बहुसांस्कृतिक दृष्टिकोनातून चर्चा करा.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही तीनांवर लघु टिपा लिहा. (१५)

अ. सामाजिक स्वारस्य
ब. बिनशर्त सकारात्मक आदर आणि स्वीकृती
क. गट-उपचारपद्धतीदरम्यान विशेष समस्या
ड. समग्र आणि असंकीर्ण उपगमांच्या विकासाची कारणे

****

8831F1A97C62DF03C31AF8DE14D4622D

Duration : 2½ Hours **Total Marks : 75**

N.B: 1) Attempt All Questions.
2) All Questions carry equal marks.

Q1. a) Explain different types of Social Institutions. / विविध प्रकारच्या सामाजिक संस्था स्पष्ट करा. **(15 marks)**

OR

b) Write meaning and scope of Sociology of Education. / शिक्षणाच्या समाजशास्त्राचा अर्थ आणि व्याप्ती लिहा. **(15 marks)**

Q2. a) Explain major theorists associated with Structural Functionalism. / संरचनात्मक व्यावहरिकतावादाशी संबंधित प्रमुख सिद्धांतकारांचे स्पष्टीकरण द्या. **(15 marks)**

OR

b) Explain principles of Teaching and Learning in Multicultural society. / बहुसांस्कृतिक समाजात अध्यापनाची आणि अध्ययनाची तत्त्वे स्पष्ट करा. **(15 marks)**

Q3.a) What is human rights education ? Explain it's goals. / मानवी हक्क शिक्षण म्हणजे काय? त्याची उद्दिष्टे स्पष्ट करा. **(15 marks)**

OR

b) Elucidate different types of human rights with suitable examples. / योग्य उदाहरणांसह विविध प्रकारचे मानवी हक्क स्पष्ट करा. **(15 marks)**

Q4. a) What is the need and significance of Entrepreneurship in Education? / शिक्षणात उद्योजकतेची गरज आणि महत्त्व काय आहे? **(15 marks)**

OR

b) What is social stratification? What are its different types? / सामाजिक स्तरीकरण म्हणजे काय? त्याचे विविध प्रकार कोणते आहेत? **(15 marks)**

Q5. Write short notes on any Three. / कोणत्याही तीन वर टीप लिहा. **(15 marks)**

1. Scope of Educational Sociology / शैक्षणिक समाजशास्त्राची व्याप्ती.

2. Goals of Multicultural Education/ बहुसांस्कृतिक शिक्षणाची उद्दिष्टे.

3. Benefits of Education for Entrepreneurs/ उद्योजकांसाठी शिक्षणाचे फायदे.

4. Concept of Modernisation / आधुनिकीकरणाची संकल्पना.

53772B9B547340FDA877FB778787F65A

Time: 2:30 hrs **Marks: 75**

Note: 1. All questions are compulsory.

2. All questions carry equal marks.

3. Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)

a) Discuss the second theorem of welfare economics.

b) Explain the term externalities.

c) Write a note on 'market failure'.

Q.2. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)

a) Explain the important features of public goods.

b) Discuss Lindahl's voluntary exchange approach with the help of diagram.

c) Discuss the limitations of cost benefit analysis.

Q.3. Answer **Any Two** of the following. (15 Marks)

a) Explain the Adam Smith's Canons of taxation.

b) Discuss the ability to pay theory of taxation.

c) Explain the merits and demerits of indirect taxes.

Q.4. Answer Any Two of the following. (15 Marks)

a) Write a note on 'decentralisation'.

b) Write down about the Goods and Services Tax Council.

c) Discuss Value Added Tax (VAT).

Q.5. Write short note on any three. (15 Marks)

a) First theorem of welfare economics

b) Merit goods

c) Features of tax system

d) Real rigidity

****

53772B9B547340FDA877FB77879C8246

(मराठी रुपांतर)

वेळ: २:३० तास गुण: ७५

सूचना : १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

३. आवश्यक तेथे व्यवस्थित आकृती काढा.

प्र.१. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नाची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) कल्याणकारी अर्थशास्त्राच्या दुसऱ्या प्रमेयाची चर्चा करा.

ब) बाह्यता या संज्ञेचे स्पष्टीकरण करा.

क) 'बाजारातील अपयश' यावर टीप लिहा.

प्र.२. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) सार्वजनिक वस्तूंची महत्वाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) आकृतीच्या मदतीने लिंडाहलच्या स्वैच्छिक देवाणघेवाणीच्या दृष्टिकोनावर चर्चा करा.

क) खर्च लाभ विश्लेषणाच्या मर्यादांची चर्चा करा.

प्र.३. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) ॲडम स्मिथ यांची करारोपणाची तत्वे स्पष्ट करा.

ब) करारोपणाच्या देयक्षमता सिद्धांताची चर्चा करा.

क) अप्रत्यक्ष करांचे गुण आणि तोटे स्पष्ट करा.

प्र.४. खालीलपैकी **कोणत्याही दोन** प्रश्नांची उत्तरे द्या. (१५ गुण)

अ) 'विकेंद्रीकरण' वर टीप लिहा.

ब) वस्तू आणि सेवा कर परिषदेबद्दल लिहा.

क) मूल्यवर्धित कर (VAT) वर चर्चा करा.

प्र.५. खालीलपैकी **कोणत्याही तीन बाबींवर** थोडक्यात टिप लिहा. (१५ गुण)

अ) कल्याणकारी अर्थशास्त्राचा पहिला प्रमेय

ब) गुणवत्ता वस्तू

क) कर प्रणालीची वैशिष्ट्ये

ड) वास्तविक ताठरता

****

53772B9B547340FDA877FB77879C8246

(2½ Hours) **75 marks**

N.B. 1. All questions are compulsory.
2. All questions carry equal marks.

Q.1. A. Explain the relevance of Philosophy of History. (15)

OR

Q.1.B. Assess the Philosophy of History in Early India.

Q. 2. A. Discuss Karl Marx's view of History. (15)

OR

Q.2. B. Analyse the contribution of Eric Hobsbawm to the Neo-Marxist School of History.

Q.3. A. Examine the features of Historicism. (15)

OR

Q.3. B. Describe the ideas and methods of Annales School.

Q.4. A. Explain the Imperialist School of Historiography. (15)

OR

Q.4.B. Write a note on various historians belonging to Marxist School.

Q.5. Write short notes (**any 3**) (15)

a. Theological approach to the study of Philosophy of history.

b. Subaltern Studies

c. Postmodernism and History

d. Recent methods of History

_____

53772B9B547340FDA877FB7787F2B33C

(२:३० तास) ७५: गुण

सूचना: १. सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

प्र.१. अ. इतिहासाच्या तत्त्वज्ञानाची समर्पकता स्पष्ट करा. (१५)

किंवा

प्र.१. ब. प्राचीन भारतातील इतिहासाच्या तत्त्वज्ञानाचे मूल्यांकन करा.

प्र.२. अ. इतिहासाबद्दल कार्लमार्क्सच्या दृष्टिकोनावर चर्चा करा. (१५)

किंवा

प्र.२. ब. नव-मार्क्सवादी इतिहासलेखनामध्ये एरिक हॉब्सबॉमच्या योगदानाचे विश्लेषण करा.

प्र.३. अ. इतिहासवादाची वैशिष्ट्ये तपासा. (१५)

किंवा

प्र.३. ब. ॲनल्स विचारप्रणालीच्या संकल्पना आणि पद्धतींचे वर्णन करा.

प्र.४. अ. साम्राज्यवादी इतिहासलेखनाचे स्पष्टीकरण द्या. (१५)

किंवा

प्र.४. ब. मार्क्सवादी इतिहासकारांवर एक टीप लिहा.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही **तीन** वर टिपा लिहा. (१५)

अ. इतिहासाच्या तत्त्वज्ञानाच्या अभ्यासातील ईश्वरवादी दृष्टीकोन.

ब. सबाल्टर्न प्रवाह

क. उत्तरआधुनिकता आणि इतिहास

ड. इतिहासाच्या अलीकडील पद्धती

53772B9B547340FDA877FB7787F2B33C

[वेळ : २.३० तास] **[गुण : ७५]**

कृपया तुम्हाला योग्य प्रश्नपत्रिका मिळाली आहे का ते तपासा.

सूचना : १. सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.

२. अंतर्गत पर्याय लक्षात घ्या.

३. प्रश्नासमोरील अंक गुण दर्शवितात.

प्र. १ अ. साहित्य भाषेविषयक रोमान याकोबसन याने मांडलेल्या विचाराचा परिचय करून द्या. **२०**

किंवा

ब. साहित्य भाषेसंबंधी रशियन रूपवादी विचारधारा स्पष्ट करून सांगा.

प्र. २ अ. साहित्यातील 'रोमॅंटिसिझम'ची लक्षणे, वैशिष्ट्ये सांगून मराठीतील रोमॅंटिसिझमचा परिचय करून द्या. **२०**

किंवा

ब. वास्तववाद म्हणजे काय ते सांगून वास्तववादाची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.३ अ. साहित्य मूल्यमापनातील लौकिकतावादी व स्वायत्ततावादी भूमिकांचे विश्लेषण करा. **२०**

किंवा

ब. साहित्याचे मूल्यमापन करत असताना उपस्थित होणाऱ्या प्रश्नांची चर्चा करा.

प्र.४ प्रत्येक गटातील **एक टीप लिहा.** **१५**

अ. १) भारतीय साहित्यशास्त्रातील वक्रोक्ती विचार

किंवा

२) साहित्याची भाषा आणि शैली विचार

ब. १) साहित्याच्या वर्गीकरणाची भारतीय परंपरा

किंवा

२) साहित्याच्या वर्गीकरणाबाबतची क्रोचे ची भूमिका

क. १) साहित्यातील स्वायत्ततावादी भूमिका

किंवा

२) साहित्यमूल्य व समीक्षा दृष्टिकोन

D11FB58AAFC069B0EEB0675F1A2E98D9

समय : २.३० घंटे **पूर्णांक : ७५**

सुचना : १. सभी प्रश्न अनिवार्य है |

२. सभी प्रश्नों के लिए अंक समान है |

प्रश्न - १. आधुनिक कालीन सांस्कृतिक एवं धार्मिक परिवेश को विस्तार से रेखांकित कीजिए | **(१५)**

अथवा

आधुनिक काल का नामकरण और सीमा निर्धारण की चर्चा कीजिए |

प्रश्न - २. 'द्विवेदी युगीन काव्य समाज सुधारक काव्य हैं |' इस कथन की चर्चा कीजिए | **(१५)**

अथवा

साठोत्तरी कविता की प्रमुख प्रवृत्तियों को विस्तार से लिखिए |

प्रश्न - ३. प्रसाद युगीन नाटकों की चर्चा करते हुए नाटक के प्रकार कौन-कौनसे हैं उस पर विस्तार से प्रकाश डालिए | **(१५)**

अथवा

हिंदी उपन्यासों के विकास में प्रेमचंद युग के योगदान को विस्तार से लिखिए |

प्रश्न - ४. रेखाचित्र और संस्मरण में अंतर क्या हैं? स्पष्ट कीजिए | **(१५)**

अथवा

यात्रा वृत्तांत, डायरी और पत्र पर संक्षिप्त में प्रकाश डालिए |

प्रश्न - ५. **निम्नलिखित में से किन्ही तीन विषयों पर टिप्पणियाँ लिखिए |** **(१५)**

(क) साहित्यिक परिवेश |

(ख) नवगीत की परम्परा |

(ग) निबंध का अर्थ और परिभाषा |

(घ) आलोचना के प्रकार |

53772B9B547340FDA877FB77879D0214

[Time:2.30 Hours] **[Marks:75]**

Please check whether you have got the right question paper.

N.B:
1. **All question carry equal marks.**
2. **Draw suitable diagrams & neat wherever necessary.**
3. **Use of map stencils is allowed.**

Q. 1 Draw a neat diagram to illustrate ocean floor topography and give details account of mid Atlantic ridge. **(15)**

OR

Q. 1 Write a detailed note on history of oceanography.

Q. 2 Explain the factors affecting moment of water. **(15)**

OR

Discuss the way climate changes is disrupting the water cycle on the earth.

Q. 3 What are the different sources of water in the world? **(15)**

OR

Write a detailed note on 'Water budget'. **(15)**

Q. 4 Discuss the meteorological factors affecting evaporation and the physical factors involved in process of evaporation. **(15)**

OR

Q. 4 Explain the agricultural and soils as well as geological characteristics of the water shed.

Q. 5 Write short notes **(any three)** **(15)**

1) Salinity of ocean water
2) Delineation a water shed
3) Ocean trench
4) Ocean current
5) Potential Evapotranspiration

****

53772B9B547340FDA877FB7787D9B947

[वेळ: २.३० तास] [गुण:७५]

Please check whether you have got the right question paper.

सूचना: १. **सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.**
२. **आवश्यकतेनुसार आकृत्या व नकाशे काढावेत.**
३. **नकाशास्टेन्सिल वापरायला परवानगी आहे.**

प्र. १ समुद्राची सुबक आकृती काढून ती स्पष्ट करा आणि मध्य अटलांटिक रीजचे तपशीलवार वर्णन करा. **(१५)**

किंवा

प्र. १ सागरी विज्ञानाच्या इतिहासावर सविस्तर टीप लिहा.

प्र. २ पाण्याच्या हालचाली वर परिणाम करणारे घटक स्पष्ट करा. **(१५)**

किंवा

प्र. २ हवामानाबदलामुळे पृथ्वीवरील जलचक्र कश्या प्रकारे विस्कळीत होत आहे यावर चर्चा करा.

प्र. ३ जगातील पाण्याच्या विविध स्त्रोतांवर चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

प्र. ३ वैश्विक जल संतुलन यावर सविस्तर टीप लिहा. **(१५)**

प्र. ४ बाष्पीभवनावर परिणाम करणारे हवामानशास्त्रीय घटक व बाष्पीभवनाच्या प्रक्रियेत सामील असलेले भौतिक घटक यांची चर्चा करा. **(१५)**

किंवा

प्र. ४ जलोत्सारण क्षेत्राचे कृषी मृदा तसेच भूवैज्ञानिक गुणधर्म स्पष्ट करा.

प्र. ५ टिपा लिहा **(कोणत्याही तीन)** **(१५)**

१) समुद्राच्या पाण्याची क्षारता
२) पाणलोट क्षेत्राची निश्चिती
३) सागरी गर्ते
४) सागरी प्रवाह
५) संभाव्य बाष्पीभवन

****

53772B9B547340FDA877FB7787D9B947

Time: 2.30 Hours **Total Marks: 75**

Instructions

1. All questions are compulsory from Q. 1 to Q. 5.
2. All questions carry equal marks
3. Attempt only three questions from Q. 5.
4. Figures to the right indicate marks

Q.1 Attempt any one question (15)

A. Discuss common misunderstandings about evolutionary theory. Explain the origins of human nature and evolutionary game theory.

Or

B. Discuss the properties of evolved psychological mechanisms.

Q.2 Attempt any one question (15)

A. Discuss the mate selection and sexual strategies for mating.

Or

B. Discuss the long term mating strategies of men with reference to men's mate preferences and context effects on them. How men's mate preferences affect actual mating behaviour?

Q.3 Attempt any one question (15)

A. Discuss the theory of implicit and inclusive fitness along with empirical support for it in context of kinship.

Or

B. Explain social contract theory. Discuss cheater detection adaptations along with its various aspects.

Q.4 Attempt any one question (15)

A. Discuss the evidences for sex differences in same sex aggression.

Or

B. Discuss the evolutionary theory of sex differences in status striving in detail.

Q.5 Write Short Notes on any three of the following (15)

A. Learning, culture, and evolved psychological mechanisms

B. Food acquisition

C. Reciprocal altruism

D. Aggression as an adaptive solution

****

53772B9B547340FDA877FB7787F37EA0

वेळ: २.३० तास **एकूण गुण: ७५**

सूचना:

१. प्र. १ ते प्र. ५ सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२. सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
३. प्र. ५ मधून चारपैकी कोणतेही तीन प्रश्न सोडवा.
४. उजवीकडील अंक हे प्रत्येक प्रश्नाचे गुण दर्शवितात.
५. आवश्यकता असल्यास मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र. १ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. उत्क्रांतीवादी सिद्धांताविषयी असणाऱ्या सामान्य गैरसमजांवर चर्चा करा. मानवी स्वभावाचे उगमस्थान आणि उत्क्रांतीवादी खेळी सिद्धांत स्पष्ट करा.

किंवा

ब. उत्क्रांतीवादी मानसशास्त्रीय यंत्रणांच्या गुणधर्मांवर चर्चा करा.

प्र. २ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. जोडीदाराची निवड आणि समागमासाठी लैंगिक व्यूहतंत्रे यांवर चर्चा करा.

किंवा

ब. पुरूषांचे जोडीदार-संबंधी प्राधान्य आणि त्यांवरील संदर्भ परिणाम यांच्या अनुषंगाने पुरूषांच्या दीर्घकालीन समागम-संबंधी व्यूहतंत्रांवर चर्चा करा. पुरूषांच्या जोडीदार-संबंधी प्राधान्यांचा प्रत्यक्ष समागम-संबंधी वर्तनावर कसा परिणाम होतो?

प्र. ३ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. नातेसंबंधांच्या संदर्भात अव्यक्त आणि समावेशक अनुरूपतेच्या सिद्धांतावर त्यासाठी असणाऱ्या प्रयोगसिद्ध समर्थनासह चर्चा करा.

किंवा

ब. सामाजिक करार सिद्धांत स्पष्ट करा. प्रतारक शोध अनुकूलनावर त्याच्या विविध पैलूंसह चर्चा करा.

प्र. ४ कोणताही एक प्रश्न सोडवा. (१५)

अ. सम-लिंग आक्रमकतेमधील लिंग तफावतीसाठी असणाऱ्या पुराव्यांवर चर्चा करा.

किंवा

ब. दर्जा-प्राप्तीसाठी संघर्ष यातील लिंग तफावतीसाठी उत्क्रांतीवादी सिद्धांतावर चर्चा करा.

प्र.५. खालीलपैकी कोणत्याही तीनांवर लघु टिपा लिहा. (१५)

अ. अध्ययन, संस्कृती, आणि उत्क्रांतिक मानसशास्त्रीय यंत्रणा

ब. अन्न-प्राप्ती

क. पारस्परिक परोपकार

ड. अनुकुलनीय उपाय म्हणून आक्रमकता

****

53772B9B547340FDA877FB7787F37EA0